

บทวิจารณ์หนังสือ

Book Review

โดย รศ.ดร. กุลจิตา ท้วมสุข

Mark Hepworth and Geoff Walton

Teaching Information Literacy for Inquiry-based Learning

First Edition, 2009. 253 p. Oxford, Chando Publishing

ISBN 978 1 84334 441 4; US\$85.00

“Inquiry” หรือ “Enquiry” ตามความหมายในพจนานุกรมแปลว่า การไต่สวนหรือการสืบเสาะหากอธิบายให้ละเอียดมากขึ้นจะหมายถึง การสืบเสาะหาข้อเท็จจริง สารสนเทศ และความรู้โดยการตั้งคำถามมนุษย์ทุกคนมีกระบวนการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงนับตั้งแต่เกิดจนตาย กระบวนการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงเริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศ ผ่านการรับรู้ของมนุษย์ด้วยวิธีการเห็น การจับต้อง การชิม และการได้กลิ่น (Educational Board Casting Corporation, 2004)

การเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry-based learning) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist theory) ซึ่งเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างมาแล้วไม่มากนักนัยก่อนที่ครูจะจัดการเรียนการสอนให้เน้นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง และการเรียนรู้เรื่องใหม่จะมีพื้นฐานมาจากความรู้เดิม ดังนั้น ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง กระบวนการเรียนรู้ (Process of learning) ที่แท้จริงของผู้เรียนไม่ได้เกิดจากการบอกเล่าของครู หรือผู้เรียนเพียงแต่จดจำแนวคิดต่างๆ ที่มีผู้บอกให้เท่านั้น แต่การเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องสืบค้นเสาะหา ตรวจสอบตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่างๆ จนทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเกิด

การรับรู้ความรู้นั้นอย่างมีความหมาย จึงจะสามารถเป็นองค์ความรู้ของผู้เรียนเอง และเก็บเป็นข้อมูลไว้ในสมองได้อย่างยาวนาน สามารถเรียกกลับมาใช้ได้เมื่อมีสถานการณ์ใดๆ มาเผชิญหน้า ดังนั้นการที่ผู้เรียนจะสร้างองค์ความรู้ได้ ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry process) (Chiang Mai University, 2008) การเรียนรู้แบบสืบเสาะ จึงมุ่งเน้นกิจกรรมที่หลากหลายเกี่ยวกับการสังเกต การถามคำถาม การสำรวจตรวจสอบจากเอกสารและแหล่งความรู้อื่นๆ การวางแผนการสำรวจตรวจสอบ การทดสอบตรวจสอบหลักฐานเพื่อเป็นการยืนยันความรู้ที่ได้ค้นพบมาแล้ว การใช้เครื่องมือในการรวบรวม การวิเคราะห์และการแปลความหมายข้อมูล การนำเสนอผลงาน การอธิบายและการคาดคะเน และการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเกี่ยวกับผลงานที่ได้ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะนี้กระตุ้นผู้เรียนให้ตื่นตื้นตันสงสัยใคร่รู้ ให้ผู้เรียนตั้งใจรวบรวมข้อมูลและหลักฐาน ผู้สอนเตรียมข้อมูลเอกสารความรู้ต่างๆ ที่มีความลึกซึ้งค้นคว้ามาแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ หรือเพื่อให้มองเห็นภาพได้ชัดเจนลึกซึ้งขึ้น ให้ผู้เรียนอธิบายให้ชัดเจน ไม่เน้นความจำเนื้อหา และใช้กระบวนการกลุ่มในการแสวงหาคำตอบ (Chiang Mai University, 2008)

¹ รองศาสตราจารย์ กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

หนังสือ **Teaching Information Literacy for Inquiry-based Learning** เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแนะนำผู้ที่ทำหน้าที่สอน ให้สามารถพัฒนาผู้เรียนเป็นผู้ที่ใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของแต่ละบุคคล เป็นหนังสือสำหรับคนที่ทำหน้าที่ในการกระตุ้นบุคคลอื่นให้ใช้สารสนเทศอย่างเป็นระบบเพื่อสามารถนำไปใช้ในการตอบคำถามหรือแก้ปัญหาที่เป็นเรื่องใหม่หรือสิ่งใหม่ที่เข้ามาในชีวิต จึงได้นำเอา “การเรียนรู้แบบสืบเสาะ” มากำหนดเป็นเป้าหมายของการสอนการรู้สารสนเทศ ซึ่งแตกต่างไปจากหนังสือแนะนำวิธีการสอนการรู้สารสนเทศโดยทั่วไป “ผู้เขียนต้องการจะชี้ให้เห็นว่าการรู้สารสนเทศเป็นเรื่องที่สอนได้ในทุกสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และให้ผู้เรียนและผู้สอนตระหนักว่าการรู้สารสนเทศเป็นทักษะหลัก (Core skill) ของการเรียนรู้ในทุกเรื่อง การรู้สารสนเทศเป็นทักษะส่วนบุคคลที่อยู่ภายในแต่ละคน (internalized as a personal skill) ซึ่งจำเป็นสำหรับการศึกษาและการใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตต่างๆ ด้าน” (Mason, 2010)

ในการสอนการรู้สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ผู้เขียนได้อธิบายถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ครอบคลุม 4 ทฤษฎีคือ ทฤษฎีพฤติกรรมการเรียนรู้ (Learning behavioral theory) ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม (Cognitive learning theory) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist theory) และ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social constructivist theory) ซึ่งมีรายละเอียดปรากฏอยู่ในส่วนที่ 1 ของหนังสือ จากนั้นได้อธิบายการประยุกต์ใช้ในส่วนที่ 2 ซึ่งผู้เขียนได้ทำการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหลายสถานการณ์และทำการทดสอบ โดยในแต่ละสถานการณ์ผู้เขียนจะให้แนวทางเกี่ยวกับการสอน โดยเน้นวิธีการพิจารณาว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับ การวิเคราะห์และสังเคราะห์สารสนเทศที่น่าเสนอ การให้ข้อเสนอแนะเพื่อประเมินความเข้าใจ การบันทึกเทคนิคการสอนและเครื่องมือ/อุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำการทดลอง เป็นต้น Irene (2010)

กล่าวว่า “ในฐานะที่ดิฉันเป็นผู้มีประสบการณ์น้อยในด้านการสอนและมีความเข้าใจน้อยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อได้อ่านหนังสือนี้พบว่า ได้ช่วยให้เข้าใจมากขึ้นว่าผู้สอนจะนำทฤษฎีลงสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างไร และสามารถจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและบรรลุวัตถุประสงค์การสอนได้ดีขึ้น”

สำหรับผู้เขียนหนังสือเล่มนี้มี 2 คนคือ Dr. Mark Hepworth อาจารย์อาวุโสของภาควิชาสารสนเทศศาสตร์ Loughborough University ซึ่งมีประสบการณ์การสอนในวิชาความรู้สารสนเทศ การค้นคืนสารสนเทศ และการพัฒนาบริการสารสนเทศที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง ส่วนอีกคนหนึ่งคือ Geoff Walton บรรณารักษ์สนับสนุนการเรียนรู้ของ Staffordshire University ที่ให้บริการในสาขาวิทยาศาสตร์และสุขภาพ และในขณะที่เขียนก็มีสถานะเป็นนักศึกษาปริญญาเอกของ Loughborough University ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโมเดล e-Learning เพื่อการสอนการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลงานการเขียนหนังสือเล่มนี้ของผู้เขียนทั้งสองคน ได้รับการยกย่องในบทวิจารณ์หนังสือตีพิมพ์ใน Journal of Academic Librarianship เมื่อเดือนพฤษภาคม 2010 ว่า “ผู้เขียนไม่เพียงแต่สามารถสร้างผลงานวิจัยเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศที่ดีเยี่ยม แต่ยังประสบความสำเร็จในการประยุกต์ทฤษฎีสู่การปฏิบัติในด้านการสอนการรู้สารสนเทศได้เป็นอย่างดี... นี่นับเป็นหนังสือที่ดีเยี่ยม (This is an excellent book)...” (Irene, 2010)

เนื้อหาของหนังสือประกอบด้วย 2 ส่วนคือ **ส่วนที่ 1** แนะนำให้รู้จัก หน้าทั้ง 4 ด้านของการเรียนรู้ (The Four faces of learning) และการนำไปใช้ในการสอนการรู้สารสนเทศ โดยหน้าทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย (1) ผู้เรียนในมิติทางกายภาพ - การเรียนรู้โดยการสัมผัส (Learner as a physical being - a sensory approach), (2) ผู้เรียนในมิติทางความคิด - การเรียนรู้โดยกระบวนการคิด (Learner as a thinker - a cognitive approach), (3) ผู้เรียนในมิติผู้สร้าง - การเรียนรู้โดยการสร้างความรู้ (Learner as a sense maker - a constructivist approach)

และ (4) ผู้เรียนในมิติส่วนหนึ่งของสังคม - การเรียนรู้โดยการสร้างความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Learner as a social being - a social constructivist approach) **ส่วนที่ 2** เป็นนำเสนอการทดลองการสอน (Teaching intervention) ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการพัฒนาทักษะตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศ คือ (1) ความเข้าใจและตระหนักรู้ในความต้องการสารสนเทศ (2) ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ (3) การใช้เครื่องมือและเทคนิคการค้นคืนสารสนเทศเพื่อค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ (4) การทำงานกับสารสนเทศและการนำไปใช้ประโยชน์ และ (5) การสร้างเสริมทักษะการรู้สารสนเทศในสถานที่ทำงาน มีการแนะนำแหล่งสารสนเทศที่น่าสนใจเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศอยู่ท้ายเล่มหนังสือทั้งที่เป็นหนังสือตำรา เว็บทำ เอกสารการประชุมวิชาการ วารสารวิชาการ และแหล่งสารสนเทศบนเว็บเกี่ยวกับวัสดุและสื่อการสอนด้านการรู้สารสนเทศ

หนังสือเล่มนี้น่าจะมีประโยชน์สำหรับเป็นจุดเริ่มต้นของผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการรู้สารสนเทศ ซึ่งมีความต้องการที่จะทำความเข้าใจว่า “ทฤษฎีการเรียนรู้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติสำหรับการสอนการรู้สารสนเทศได้อย่างไร” โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมด้านการสอนมาก่อน และยังมีประโยชน์สำหรับครูผู้สอนการรู้สารสนเทศในระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะได้ตัวอย่างและรูปแบบของการสอนในรายวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mason, 2010)

เอกสารอ้างอิง

- Department Physics and Materials Science, Faculty of Science, Chiang Mai University. (2008). **Principle concept theory of inquiry-based learning.** (In Thai). Retrieved 30 September 2011, from <http://www.physics.science.cmu.ac.th/teacherworkshop/2552/whatis.htm>
- Educational Broadcasting Corporation. (2004). **What is inquiry-based learning?** Retrieved 30 September 2011, from <http://www.thirteen.org/edonline/concept2class/inquiry/index.html>
- Irene, Ke. (2010). Book review: Teaching information literacy for inquiry-based learning. **Journal of Academic Librarianship**, 36(3): 264.
- Mason, D. (2010). Teaching information literacy for inquiry-based learning. **Electronic Library**, 28 (6): 900-901